

Aanpak voor drukke leerlingen en leerlingen met kenmerken van ADHD

Bij een zwakke aandachtsregulatie

- Zoek geregeld even (oog)contact met de leerling.
- Deel een opdracht op in kleine deeltaakjes.
- Geef het kind na ieder voltooid deeltaakje even een complimentje.
- Stel korte termijn doelen die bereikbaar zijn.
- Geef het kind extra tijd om iets af te maken.
- Geef één opdracht tegelijk.
- Leer een kind zichzelf te instrueren tijdens het werk.
- Gebruik hierbij ter ondersteuning bijvoorbeeld plaatjes of stickers op de tafel.
- Geef duidelijke, concrete en korte instructies.
- Vraag het kind de instructies te herhalen om te controleren of alles goed is overgekomen.

Bij hoge impulsiviteit

- Bereid het kind voor op vrije situaties met afspraken over gewenst gedrag.
- Zeg niet alleen wat niet mag, maar vooral hoe het wél moet.
- Wees altijd prompt met afwijzing of beloning van gedrag.
- Vergeet niet complimentjes te geven als het goed gaat.
- Maak goede afspraken over de manier waarop het kind aandacht mag vragen (vinger opsteken bijvoorbeeld).
- Spreek duidelijk af welk gedrag wanneer gewenst is en help het kind de betreffende situatie te herkennen.

Bij motorische onrust

- Geef geregeld gelegenheid voor een motorische activiteit (bijvoorbeeld even rennen, even iets voor de leerkracht halen of wegbrengen).
- Spreek af wanneer motorische onrust niet gewenst is en wijs het kind op deze afspraak.
- Geef vaak even een korte pauze tussen opdrachtjes waarin motorische activiteit wordt toegestaan.

Bij lage motivatie

- Maak geregeld een aanmoedigende opmerking.
- Zoek naar gedrag waarvoor je een compliment kunt geven.
- Stel duidelijke, concrete eisen aan de werkhouding.
- Probeer niet boos te worden, maar leg geregeld uit welk gedrag je graag wilt zien.
- Vat af en toe nog even samen wat je van het kind verwacht (tussentijdse instructie).
- Zoek contact met het kind en wissel een blik van verstandhouding uit.
- Let op of het kind gefrustreerd of vermoeid raakt; misschien was de opdracht te zwaar of nam de taak te veel tijd in beslag.
- Verwoord de emoties van het kind (agressie, angst, verdriet). Vertel het kind hoe het kan aangeven dat het zich boos of gefrustreerd voelt.

Bij moeite met zelfstandig werken

- Geef structuur en sturing door korte opdrachten te geven en gebruik afdekbladen.
- Help het kind zichzelf te structureren en sturen.
- Ondersteun het kind bij het plannen met behulp van plaatjes en werkschema's en ontwikkel die samen met het kind.

Algemene richtlijnen voor de aanpak van oppositioneel – opstandige kinderen

Deze kinderen kunnen zich moeilijk aan gedragsregels houden; ze zijn ongehoorzaam en brutaal. Ze hebben hierdoor vaak ruzie met leraren en ouders en gaan veelvuldig in discussie (“ja maar ...”). Ze kunnen driftig reageren, soms ook vijandig, en leggen vaak de schuld van hun gedrag bij een ander (“de juf heeft die regel niet goed uitgelegd” of “hij daagde me uit”). Deze kinderen willen een en ander graag zelf bepalen; ze hebben een sterke behoefte aan autonomie. Hier volgen enkele richtlijnen voor de aanpak.

Maak samen met het kind haalbare gedragsregels en –afspraken. Zo kom je tegemoet aan de behoefte aan autonomie en ervaart het kind de afspraak als rechtvaardig. Vraag het kind om een ‘akkoord’, dan kun je het kind daarna aansprakelijk stellen. Na een “OK” (of handtekening) verwacht je namelijk dat het kind zich aan de afspraak houdt, het is er immers medeverantwoordelijk voor (‘afpraak is afspraak’).

Ga consequent om met de afspraken en regels; hanteer ze consistent (“nee = nee”). Negeer ongewenst gedrag niet, reageer er altijd direct op (‘lik op stuk beleid’). Ga niet in discussie!

Stel duidelijke grenzen (‘tot hier en niet verder’), zeker als het gedrag van het kind andere kinderen benadeelt. Stel je zakelijk neutraal op (niet emotioneel of boos). Gebruik humor.

Vraag het kind welke oplossingen het zelf ziet. Vraag het ook aan welke afspraken het zich WEL wil en kan houden.

Probeer met een beloningssysteem - dat je samen met het kind opstelt - het gewenste gedrag (bijvoorbeeld “als de leerkracht zegt dat het tijd is om op te houden, dan doe ik dat”) te bevorderen.

Geef hierbij vooral aan welk gedrag je WEL wilt zien, formuleer doelgedrag positief door aan te geven wat het kind moet doen of zeggen (i.p.v. wat het niet moet doen of zeggen).

Formuleer samen het doelgedrag, dit moet haalbaar gedrag zijn, zodat het systeem begint met een hoge kans op succes c.q. beloning. Dan is het motiverend voor leerkracht en leerling. Benoem direct – ter plekke - concreet welk gedrag gewenst is en welk gedrag ongewenst. Reageer meteen positief op gewenst gedrag (“goed gedaan hoe je nu meteen opstaat en je werk weg legt”) en neutraal op ongewenst gedrag (“het opvolgen van de opdracht is niet gelukt, volgende keer beter”).

Laat het kind de afspraken zelf opschrijven en noteren wanneer het goed/fout ging.

Help het kind bij het oplossen van problemen door verschillende mogelijke reacties – met hun gevolgen – met het kind te bespreken (“wat zou je kunnen doen/zeggen?” en “wat zou er dan gebeuren?”).

Als het kind express materiële schade aanricht, moet het dit zelf vergoeden. Op deze manier ervaart het kind wat de gevolgen van zijn gedrag zijn.

Betrek de ouders bij de afspraken en regels. Het is cruciaal dat zij achter het schoolbeleid en de gemaakte afspraken staan en dit ook duidelijk aan hun kind laten merken (“dit is een goede school; de leerkracht heeft gelijk; je moet je aan die afspraak/regel houden”). Wanneer ouders goed geïnformeerd worden over het gedrag op school, kunnen zij thuis ook benoemen wat goed is gegaan en het kind hiervoor belonen. Dit blijkt zeer effectief.

Algemene aanbevelingen bij sociale problemen

Als er een sociaal conflict of ruzie is:

Leg het kind uit wat mis is gegaan, zodat het kan leren van die ervaring. Het is vaak moeilijk voor een kind om zelfstandig te ordenen wat er is gebeurd.

Vraag het kind hoe dit anders was op te lossen: laat het kind dit zelf bedenken en stuur het wat bij in de goede richting.

Leg het kind uit wat jij als leerkracht en de andere kinderen van hem/haar verwachten qua sociaal gedrag. Beschrijf dit gedrag concreet en specifiek: bijvoorbeeld “rustig weglopen en hulp vragen bij de pleinwacht” of “de bal oppakken en teruggeven”.

Geef complimenten bij goede sociale gedragingen en benoem precies en concreet wat er goed aan is, bijvoorbeeld “nu ging je goed eerst naar de pleinwacht” of “heel goed hoe je opzij ging zodat hij er langs kon”.

Spreek voor de pauze af met wie het kind gaat spelen, wat ze gaan doen en waar.

Structureer vrije situaties door aan geven wat het kind precies gaat doen.

Zoek naar sociaal gedrag dat je kunt belonen. Maak geregeld een aanmoedigende opmerking over sociaalvaardig gedrag.

Zoek geregeld oogcontact met het kind, geeft het nonverbale positieve feedback (een glimlach of duim omhoog).

Geef positieve feedback klassikaal (zodat de andere kinderen het horen) en corrigerende feedback stilletjes 1 – op – 1. Hiermee verhoog je de sociale positie van een leerling (met het omgekeerde tast je de populariteit van de leerling aan).

Probeer niet boos te worden, maar leg uit wat welke sociaal gedrag je wilt zien.

Verwoord de emoties van het kind die je ziet (boos, blij, bang, verdrietig), daarmee geef je begrip voor het kind aan. En je leert het kind ook meer zicht op zijn eigen emoties te krijgen.

Als de sociale vaardigheden zwak blijven ondanks deze extra aandacht, is een sociale vaardigheidstraining te overwegen.

Aanbevelingen voor sociaal angstige en teruggetrokken kinderen

Bevorder dat het kind gaat samenspelen met anderen, zowel thuis als op school.

Overleg met de ouders over de mogelijkheden die zij hebben om binnen hun familie en vriendenkring samenspel met leeftijdsgenoten voor hun kind mogelijk te maken. Geef hun concrete ideeën voor de naschoolse periode.

Groepswork op school: bevorder het ‘werken met paren van twee kinderen’, die verantwoordelijk zijn voor doe-taakjes, bijvoorbeeld de planten water geven, het bord schoonvegen, de klas opruimen. Zo zijn ze samen actief bezig, hebben ze een duidelijke opdracht.

Vraag aan een sociaalvaardige medeleerling in de klas om zich te ontfemen over het kind (een hulp-leerling). Het is van groot belang dat een kind minstens één vriendje heeft op school. Vriendschappen zijn een beschermende factor, ze kunnen bijvoorbeeld voorkomen dat een kind gepest wordt.

Besprek voorafgaand aan vrije spelmomenten en pauzes met wie het kind gaat spelen, wat ze precies gaan doen en waar. Hou in de gaten of de kinderen zich aan de afspraak houden. Kom tijdens en na het spelen terug op de afspraak.

Geef het kind complimentjes in situaties waarin het probeert om iets samen te doen met een medeleerling. Benoem de sociale initiatieven van het kind expliciet (“nu vraag je heel goed of je ook mee mag doen, heel goed van je”).

Wanneer het kind samen werkt of speelt, leg dan concreet uit welk sociaal gedrag je van het kind verwacht (“kijk haar nu maar aan en zeg ja graag”). Duidelijkheid en structuur maken het kind zekerder van zichzelf.

Organiseer ‘succeservaringen’ door het kind sociale dingen te laten die het aan durft. Dan kun je het kind belonen en het sociale zelfbeeld en gevoel van competentie verhogen.

Bevorder positieve gedachten bij het kind (“ze vinden me vast aardig”) en probeer negatieve gedachten om te buigen door ze te bespreken en te herformuleren (“ze vinden me toch stom”).

Hou eens per week een gesprek met het kind en de hulp-leerling over het samenwerken en -spelen dat goed is gegaan. Reserveer voor dit gesprekje tijd en een goede rustige plaats.

Algemene tips ter verbetering van de werkhouding

Kinderen die moeilijk aan het werk gaan of blijven hebben hulp van hun leerkracht nodig. Zo kunnen ze leren taakgericht te werken. Leerlingen die problemen hebben met zelfstandig werken, beginnen meestal aan een opdracht met een bepaalde verwachting. Als kinderen in het verleden vaak hebben ervaren een opdracht niet goed en snel te kunnen maken, zullen met deze negatieve verwachting aan hun werk beginnen: “Het zal me wel weer niet lukken”. Als het dan inderdaad niet lukt, dan is hun verklaring “het maakt niet uit wat ik doe, het lukt toch niet” weer bevestigd. Ze beginnen dus maar niet aan werk of beginnen, maar werken niet door (kijken rond, storen andere kinderen, gaan rond lopen, potloden slijpen, enz). En zo is de cirkel rond. Het kind ervaart machteloosheid. Het niet doorwerken is geen onwil, maar onkunde. Het kind heeft behoefte aan ondersteuning van de leerkracht, zodat het weer succeservaringen op kan doen. Wat kun je als leerkracht doen?

Kies een moment, waarbij je wat ruimte hebt, bijvoorbeeld omdat de andere kinderen zelfstandig werken. Zorg ervoor dat de opdracht niet te moeilijk is. Maak duidelijke afspraken over wat de kinderen mogen doen als ze klaar zijn. Begin pas met de extra individuele hulp als de andere kinderen rustig aan het werk zijn.

Na de klassikale instructie: ga je naar het kind toe.

1. Ga eerst na of de leerling de instructie goed heeft begrepen: weet hij precies wat hij moet doen? Vraag het kind wat het gaat doen.
2. Help het kind bij het analyseren waarom hij niet taakgericht kan werken: waarom lukt het niet?
 - a. Vind je het moeilijk? Denk je dat het gaat lukken?
 - b. Hoe komt dat?
 - c. Kun je deze opdracht maken zonder van je plaats te gaan?
3. Help het kind bij het plannen van zijn werk.
 - a. Hoe zou het je wel goed lukken?
 - b. Hoeveel sommen/regels denk je af te krijgen?... OK. Laat het kind dat bepalen, maak een afspraak.
 - c. Hoeveel fouten mag je van jezelf maken? ... OK. Laat het kind dat bepalen, maak een afspraak. De boodschap is : Fouten zijn goed, daar leer je van!

Tussendoor gaat de leerkracht naar het kind toe als het wegdroomt. “Gaaf het lukken? Hoe ver ben je al?” en “Ga maar verder, ik ben heel benieuwd”. Toon belangstelling en vertrouwen dat het gaat lukken (verwoord een positieve verwachting). Als het kind klaar is met zijn werk, steekt het zijn/haar vinger op en de leerkracht gaat meteen naar het kind toe.

4. Help het kind bij het beoordelen van de resultaten.
 - a. Hoe is het gegaan? Ben je tevreden over wat je gemaakt hebt?
 - b. Relateer het aan de afspraak over hoeveel goed en hoeveel fout
5. Help het kind bij het verklaren van het resultaat
 - a. Het is goed gegaan (je hebt er .. goed en .. fout): hoe denk je dat dat komt?
 - b. De boodschap: omdat je je best hebt gedaan; inzet loont, je hebt er zelf invloed op. Geef een positieve verklaring. Zo krijgt het kind er grip op en ziet het weer perspectief.

Algemene richtlijnen voor onderwijs aan kinderen waarbij de taalspraakontwikkeling sterker is dan het ruimtelijk inzicht en de visuomotoriek; kinderen die kenmerken van een ‘non verbale leerstoornis’ hebben

Deze kinderen hebben moeite met het verwerken van globale, nieuwe en complexe visueel-ruimtelijke informatie. Dit kan leiden tot problemen:

- *in de motoriek (grof, fijn en visuomotoriek/oog-hand-coördinatie)*
- *met het ruimtelijk inzicht (knippen/plakken, puzzels en dergelijke)*
- *met het aanleren van schoolse vaardigheden (aanvankelijk leren), met name rekenen en schrijven*
- *met het overzien van delen en gehelen*
- *met het zien van oorzaak-gevolg-relaties en verbanden in complexe situaties*
- *met probleemoplossend vermogen*
- *sociale vaardigheden (o.a. het herkennen van gezichtsexpressies en gebaren).*

Deze kinderen kunnen moeite hebben met veranderingen, want het verwerken van nieuwe informatie is lastig. Daarom hebben zij behoefte aan vaste regels en ‘routines’. Dit alles kan leiden tot passief, somber en angstig gedrag (internaliserende problemen).

Pas op voor te hoge eisen en overvraging: de taalkant is sterk (het kind komt ‘wijs’ over, heeft een goede woordenschat en verwerkt auditieve informatie goed), maar het ruimtelijk inzicht is veel minder sterk, waardoor opdrachten die een beroep doen op zien en voelen moeilijk zijn.

Maak gebruik van de sterke taalkant om de ontwikkeling van het ruimtelijk inzicht en de visuomotoriek te stimuleren. Deze kinderen leren ‘goed met een praatje’ en ‘slecht met een plaatje’. Verwoord daarom handelingen en gebaren met duidelijke taal.

Controleer of het kind de opdracht goed heeft begrepen, door het na te vragen “wat ga je nu doen” (i.p.v. “weet je wat je moet doen?”); vermijd het aanwijzen van een bladzijde, noem liever het bladzijde-nummer.

Werk met overzichtelijke stap-voor-stap-opdrachten, waarbij de verschillende stappen goed zijn te onderscheiden, gebruik eventueel een afdekblaadje zodat het kind kan overzien wat het al gedaan heeft en nog moet doen.

Geef het kind – als dat nodig is – extra tijd bij taken die een beroep doen op motoriek en ruimtelijk inzicht.

Hanteer – zoveel mogelijk - vaste regels en een voorspelbare dagindeling, deze geven het kind houvast en zekerheid.

Geef extra uitleg bij nieuwe situaties (leg het stap voor stap uit) en ondersteuning bij overgangen van de ene activiteit naar de andere.

Een kind met deze kenmerken kan rigide zijn, omdat het maar één oplossing ziet en het moeilijk vindt om andere alternatieve oplossingen te bedenken. Vertrek daarom vanuit de oplossing van het kind en vermijd strijd.

Veel extra oefenen van de schrijfmotoriek. Vermijd veel overschrijfwerk; geef liever invul- of aankruiswerk. Beter is werk op de computer (laptop) dan met ‘pen en papier’.

Sta ‘mechanische hulpmiddelen’ toe, zoals tekstverwerker, rekenmachine, digitaal horloge.

Bij rekenproblemen (zoals: problemen met getal- en rekeninzicht, automatisering en zwak werkgeheugen) gelden de volgende richtlijnen.

1. I.v.m. problemen met het automatiseren van rekenvaardigheden: hieraan liggen vaak problemen in het werkgeheugen ten grondslag. De cognitieve belasting bij rekenopdrachten moet worden verminderd, want het kind is soms al de opgave vergeten voordat het bij het antwoord aankomt.
2. Realistische rekenmethodes kunnen tot cognitieve overbelasting leiden, waardoor het kind niet toekomt aan datgene wat eigenlijk geleerd zou moeten worden. Rekenrijk is een leuke methode, maar voor deze kinderen is zo'n realistische rekenmethode moeilijk door alle ballast die erbij zit. Opnieuw rekenwerk van een eerdere groep maken heeft meestal weinig zin bij deze kinderen, het is beter hen langzamer door de methode te laten gaan of op een apart programma te zetten (zoals Tijd, geld en meten; Remelka?); wat wil en kan de school?
3. Cognitieve overbelasting verlagen door met uitgewerkte rekenvoorbeelden te werken. In plaats van het kind het zelf laten bedenken hoe een probleem moet worden opgelost, krijgt het voorafgaand aan de rekenopgave de kans om met uitgewerkte voorbeelden te werken.
4. Kies vooraf opdrachten die het kind aankan, zodat het zelfbeeld voor rekenen toeneemt door succeservaringen. Dit zal op den duur de spanning bij rekenopdrachten doen afnemen en mogelijk de motivatie verhogen.
5. Rekenopdrachten kosten het kind veel tijd, geef haar die extra tijd
6. Het kind heeft extra en structuurgevende instructie nodig: is pre-teaching via de RT mogelijk?
7. Automatiseren blijven oefenen, bijvoorbeeld op de computer (teacher-free en geeft snelle feedback!)
8. Vraag niet naar verschillende rekenstrategieën (is verwarrend en moeilijk voor deze kinderen), maar doe het de strategie voor die het best bij zijn/haar manier van oplossen past
9. Oriënteer het kind vooraf op een opgave door stap voor stap de probleem-oplossingsstrategie door te nemen. Noteer deze stappen op 'onthoud-kaartjes' en stop die een overzichtelijke map met oplossingsmogelijkheden. Die mag het kind raadplegen.
10. Mag het kind een rekenmachine gebruiken?

Algemene aanbevelingen voor kinderen met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS)

Met de volgende tips is de communicatie bij kinderen met ASS te verbeteren:

1. communicatie stimuleren en uitlokken (praat over concrete dingen, benoem hardop bepaalde routines, zeg opzettelijke iets fout)
2. echolalie bijsturen (echolalie is onderdeel van taalontwikkeling en kan gebruikt worden om correcte uitspraak en intonatie uit te lokken)
3. controleren of de boodschap is begrepen
4. concreet en duidelijk spreken; duidelijke vragen stellen en opdrachten geven
5. figuurlijk taalgebruik, grapjes en lichaamstaal vermijden
6. regels van communicatie aanleren (bijvoorbeeld hoe stel je vragen)
7. blijf het communiceren ondersteunen
8. situaties voorbespreken

Kinderen met ASS hebben behoefte aan structuur in de ruimte (en materialen), in de tijd en in de activiteiten.

Structuur in de ruimte:

- Maak zichtbaar welke activiteiten bij welke plek in het lokaal thuishoren (visualiseren)
- Maak zichtbaar waar verschillende materialen te vinden zijn
- Maak een eigen werkplek met eigen laden en werkmaterialen
- Vermijd afleidende en/of angstoproepende prikkels
- Voorzie schoolruimtes van pictogrammen en geef de weg aan met pijlen en via een vaste looproute
- Geef het kind een vaste rustige plek op de speelplaats, laat ze iets vertrouwds mee nemen naar buiten of zorg voor een buddy

Structuur in de tijd:

- Geef zo concreet mogelijk de activiteiten op een dag met de begin- en eindtijden aan
- Markeer het begin en einde van activiteiten en voorkom vage tijdsaanduidingen als bijvoorbeeld dadelijk of straks
- Kondig veranderingen in het programma tijdig aan, zodat het kind is voorbereid

Structuur in de activiteit:

- Organiseer de activiteit in kleine, zichtbare stappen, zodat de leerling beter in staat is betekenis te verlenen aan de opdracht die hij/zij moet doen
- Kinderen met autisme hebben moeite met het plannen van hun werk. Zelfstandig werken kan alleen met verduidelijking van de werkorganisatie. Visualiseer de stappen, maak gebruik van handelingsschema's waarin kort en kernachtig de stapjes beschreven staan die achtereenvolgens gezet moeten worden
- Vermijd vrije en open opdrachten. Deze bieden kinderen met autisme te weinig houvast
- Ondersteun het kind in het maken van keuzen. Maak een voorselectie van keuzeactiviteiten en visualiseer die zodat het kind ordening ervaart

Didactische aanwijzingen

Visualiseren: Een foto, tekening of pictogram geeft meteen de juiste en concrete informatie en voorkomt dat het kind met autisme verward raakt of een geheel eigen interpretatie aan de opmerking van de leerkracht geeft. Door visuele ondersteuning krijgt het kind letterlijk zicht

op iets en kan het zich een beeld bij iets vormen.. Door de visuele ondersteuning kan het kind zich ook langer op de boodschap richten. We onderscheiden: voorwerpen (meest concreet niveau), foto's, tekeningen, pictogrammen en geschreven tekst (meest abstracte niveau). Gebruik wel binnen de school dezelfde pictogrammen. Kinderen met autisme kunnen in de war raken door een nieuwe vormgeving. Stem het gebruik van pictogrammen af met de ouders, zodat thuis dezelfde pictogrammen worden gebruikt.

Schematiseren (stappenplannen). Schematiseren is nauw verwant aan visualiseren. In een handelingsschema staan alle stapjes aangegeven die het kind achtereenvolgens zet om bijvoorbeeld een opdracht uit te voeren of om zijn werk te plannen en te organiseren. Schema's bieden kinderen met autisme veel steun en veiligheid.

Vaste oplossingsprocedures. Kinderen met autisme hebben grote behoefte aan vaste oplossingsprocedures. Hierbij leert het kind welke handelingen het achtereenvolgens moet zetten om een opdracht op te lossen. Deze procedures moeten door herhaling worden ingeslepen. Zorg er voor dat het kind een vaste oplossingsprocedure in meerdere situaties en contexten leert toepassen.

Transfer bevorderen. Het leren van kinderen met autisme is contextspecifiek. Kinderen met autisme hebben moeite met het leggen van een relatie tussen wat ze geleerd hebben en de situaties waarin ze het geleerde kunnen toepassen. Begaafde kinderen met autisme kunnen heel veel kennis verwerven en veel vaardigheden aanleren, maar dikwijls kunnen ze die kennis en vaardigheden niet toepassen in de praktijk. In het onderwijs moet daarom expliciet aandacht worden besteed aan de transfer van aangeleerde vaardigheden in andere en nieuwe situaties. De leerkracht kan hiertoe:

- Zorgen dat het kind de leerstof of vaardigheid helemaal beheerst. Veel voordoen en veel herhalen
- Gebruik maken van realistische leersituaties die dicht bij de werkelijkheid van het kind staan
- Variatie in de oefensituaties aanbrenge
- Toepassingsmogelijkheden van het geleerde heel expliciet aangeven
- Overleggen en samenwerken met de ouders

Motiveren en belonen. Onderwijs moet gevoelens van kinderen met autisme leren koppelen aan de leerstof en activiteiten die aangeboden worden. Kinderen met autisme hebben soms beperkte interesses. Onderwijs veronderstelt dat alle kinderen op hetzelfde moment samen hun aandacht en interesse delen voor een bepaald onderwerp. Kinderen met autisme kunnen moeilijk hun aandacht delen en geven soms voorrang aan hun eigen, specifieke interesses.

Wil een leerkracht een kind met autisme iets nieuws leren, dan moet zij het kind meenemen over een drempel, het kind van buitenaf motiveren. Dwang en straf roepen frustratie en agressie op. werken met een beloningssysteem werkt beter waarbij wordt uitgegaan van de volgende principes:

- inventariseer beloningen die een kind leuk vindt om te krijgen
- maak gebruik van specifieke interesses van het kind
- maak expliciet welke beloning bij welk gedrag hoort
- visualiseer het beloningssysteem
- stel geen hoge doelen
- bouw geleidelijk de beloning af.